మ్యానమామ సాలు

మా అమ్మమ్మది మాది ఒక్కటే ఊరు. వాళ్లది కింది వాడకట్టు. మాది మీది వాడకట్టు. మీదివాడకట్టు ను 'పల్లెమీద' అని గూడా అంటరు. మా అమ్మను ఊర్లెనే ఇచ్చింద్రు. ఇప్పుడు అమ్మ అంటున్నగనీ మొన్నటిదాకా 'అక్కా' అనే అందుంటిని. ఎందుకంటే నేను ఎప్పుడూ అమ్మమ్మ దగ్గరనే ఉందుంటిని. మాకు ఒక్కడే మ్యానమామ. పేరు కొండయ్య. నేను ఎప్పుడూ మామతోనే ఉందుంటిని.

మా మామ అన్నట్టే అమ్మమ్మ లస్మవ్వను 'అవ్వా' అందుంటిని. తాతను 'నాయినా' అందుంటిని. అమ్మను 'అక్కా' అందుంటిని. 'మా బాపును మాత్రం 'బాపూ' అందుంటిని. కోపమచ్చినప్పుడు మామను 'మొద్దోడా' అందుంటిని. నన్ను మామ 'బక్కోడా' అంటుండె.

మా కొండయ మామ కోతి. ఉన్న జాగలుండడు. నల్లగ తుమ్మమొద్దోలె చెయ్యెత్తుమనిషి. ఇంకా లగ్గం గాలేదు. పిల్లకొరకు చూస్తంద్రు. అచ్చం మా చిన్న తాత లెక్కనే ఉన్నడంటరు. చిన్నతాతంటే కొండయ మామకు మేనమామ. మా లస్మవ్వ అన్న.

నేను ఆ తాతను చూడలేదు. వాళ్లది కొత్తపెల్లి. మా ఊరికి దగ్గరనే. నాటుకాలు ఆడేటోడట. 'నాటుకం' అనేకంటే 'బాగోతం' అనాలె. ఎందుకంటే నాటుకం వేరు. బాగోతం వేరు. బాగోతాలల్ల ఇంకా పచ్చిబాగోతం వేరు. చిన్నతాత కాలంలో అన్నీ పచ్చిబాగోతాలే. 'తకదై' అని తబలా తాళం మీద ఎగురుడు దుంకుడే.

వాళ్ల కొత్తపెల్లి ఊర్లె ఏమంటరో గనీ మాఊర్లె మాత్రం బాగోతం పేరు చెప్పంగనే ముందుగా గుర్తుజేసేది చిన్నతాతనే! ఆయనపేరు గూడా కొండయ్యనే! ఏ వేశం ఏత్తే ఆవేశం దిగచ్చిందా అన్నట్టుండునట. ఆడిఏశమేత్తే అంత సక్కదనముండునట. కొండయతాత ఏశం గట్టిండంటేసాలు. జనం ఇరుగవడుదురట. తెల్లారనీ పొద్దుగూకని గాని, స్టేజిముందు నుంచి కదిలే వాళ్లుగారట.

ఒకసారి 'క్రిష్ణలీలలు' ఆట నేర్చుకుంటుండ్రట. కొండయ తాతది కృష్ణుని వేశం. రాత్రిపూట రియార్సల్. అది కోతల దినమట. పొద్దంతా వరికోత. ఒకనాడు కోతకోసి పగటిపూట చెట్టుకింద పండుకున్నడట కొండయ తాత. పొద్దువంగి మొఖంమీద ఎండపడితే నాగంబాము వచ్చి మొఖానికి పడిగె అడ్డం బట్టిందట.

బాగోతం పేరు చెప్పంగనే కొండయ తాతను యాదిజేత్తరని చెప్పినగదా! దానికో పెద్ద కతుంది. ఒకసారి 'భక్తప్రహలాద' ఆటలో తాత నర్సిమ్మసామి ఏశమేసిండట. హిరన్యకశిపుని ఏశం వేసినోన్ని నిజంగనే చీరినంత పనిచేసిండట. మీదవడి కొరికిండట. గావువట్టిండట. ఉగ్రరూపమయిండట.

ఏశకాల్లంతా దొరుకవట్టింఢ్రట. ఇంకో విషయం ఏంటిదంటే వానికి తాతకు వారంపది రోజులనుంచి మాటలు లేవట. ఏదో విషయంలో కొట్లాడుకున్నరట.

తెల్లారి పెద్ద పంచాది. కావాలనే అట్లజేసిండని, నమ్మిచ్చి పానం తియ్యాలని చూసిండని, హిరన్యకశిపుడు పంచాది పెట్టిండట. కులానికొక పెద్దమనిషిని కూసుండవెట్టిండట. వాని పెయ్యిమీద గీతలు గాట్లు చూసి ఎవలైనా అట్లనే అనుకున్నరట.

తాత జెప్పే సమాధానం ఏంటిదంటే 'నరిసిమ్మసామిని వినరా... నిను నములక మింగెద గనరా'. అన్నపాట పాడినప్పుడే క్యాల్లికుందట. ఆ తర్వాత ఏంజరిగిందో తెలువదట. ఒట్టు వెట్టుకుని చెప్పిండట. కొందరు నమ్మింఢ్రట. కొందరు నమ్మలేదట. అందరు కలిసి ఒక నిర్ణయాని కచ్చింఢ్రట.

'నర్సిమ్మసామి ఏశమేత్తే శిగమచ్చి క్యాల్లిదప్పినవు సరే! దశరథమారాజు ఏశమేత్తే మూర్ఛరావలెగదా' అన్నడట ఒకపెద్దమనిషి. అదే తీర్పయింది.

మరునాడే 'శ్రీరామవనవాసం' రియార్సల్ మొదలయింది. కొండయ తాతది దశరథ మారాజు. హిరన్యకశిపుడుది రాములవారు.

రెండువారాల్లోనే ఆట నేర్చింఢ్రట. అప్పుడు నాటుకానికి టికెట్లులెవ్వు. వట్టిగనే నాలుగుతొవ్వల దగ్గర శాందిరి ఏద్దురు. నాలుగు కట్టెలు పాతి ఎదురుకు చీరలు గట్టి మీద దోతులు పరుద్దురు. ఆ కొనకొకటి ఈ కొనకొకటి దీటీలు కడుదురట.

ఆట మొదలయిందట. పంచాదిపెద్దలు ముందటనే కూసున్నరట. రాముడు అడివికి పోయే సీను వచ్చిందట. అందరూ అదే సీనుకొరకు చూస్తుంద్రట. రాముడు అందరికీ చెప్పి పాటపాడుకుంట అడివికి పోతండట.

'ఆ..రామా!' అని కొండయతాత ఇరుసుక పడ్డడట. కండ్లు తేలేసిండట. ఊపితే ఊగడట. పిలిస్తే పలుకడట. అట్లనే నోరుతెరిచిండట. డాక్టర్ చెయ్యివట్టి చూసి సచ్చిపోయిండని చెప్పిండట. ఊరు ఊరంత ఒక్కటే ఏడ్సుడట.

ఇది నిజమేనా అని మా లస్మవ్వను అడిగిన. నిజమనలేదు అవద్దమనలేదుగనీ కంటనీరు పెట్టుకుంది. మాతాత సచ్చిపోయిన యాడాదే కొండయ మామ పుట్టిండట. అవ్వ అదేపేరు పెట్టుకున్నదట.

అదేం సాలో గాని కొండయమామకు గూడా నాటుకాల పిచ్చే. చిన్నప్పుడు రాత్రిపూట నాటుకం జూసి పొద్దంతా మా పాతగోడల్ల మొఖానికి సున్నం మసి పూసుకుని ఏశాలేత్తుండె. గూనపెంకలకు కాయిదాలు అతికిచ్చి తబలాలు చేస్తుండె. రాజు ఏశంలో పిలిచినట్టు నన్ను ఎప్పుడూ 'ఓరే సేవకా' అంటుండె. నేనేమో 'ఇంకెందుకున్నవురా సావకా' అందుంటిని.

ఎక్కడన్నా నాటుకం ఏత్తే సాలు. ముందటనే తువ్వాల పరుసుకుని కూసుంటుండె. పోయేటోడు ఒక్కడుపోక ఎంబడ నన్ను తోలుకపోతుండె. నాకుగూడా నాటుకాల పిచ్చే. ఎక్కడ పగటి బాగోతాలాడినా బడికి ఎగనామం బెట్టి స్టేజి ముందు కూసుందుంటిని. యానంగ వచ్చునో... నాపక్కనే కూసుంటుండె మామ.

ఎడ్లకాడ ఇవే పాటలు పాడుతుండెనట. మా తిరుపతి తాత 'ఈ గాడిది కొడుకు బాగోతులల్ల వోతాడే' అని ఎప్పుడూ తిడుతుండె. మా లస్మవ్వ మాత్రం నవ్వుకుంట 'మ్యానమామ సాలువడ్డది' అంటుండె.

అప్పుడప్పుడు నన్నుచూసి 'ఏమోయ్‌పిల్లగా...నువ్వు కొండయమామ తోక ఇడువవు. నీకు గూడా మ్యానమామ సాలే పడ్డట్టుంది'. అంటుండె మురిపెంగా.

అన్నట్టుగనే మాఊర్లనే గాదు, సుట్టూ ఏఊర్ల నాటుకమాడినా ఇద్దరం పోదుంటిమి. అప్పుడు మా ఇంట్ల కరంటు లేకుండె. తాతోల్ల ఇంట్ల ఉండె. నేను బడినుంచి రాంగనే అన్నం తిని పుస్తకాలు వట్టుకుని సదువుకుంటనని తాతోల్లింటికి పోదుంటిని. రాత్రికిరాత్రి ఏ ఊరికో పోవుడు. తెల్లారేసరికి ఇంటికి చేరుడు.

నేను ఎటుపోతున్ననో మా బాపుకు అమ్మకు తెలువది. మా లస్మవ్వకు తెలుసుగనీ ఎవలకు చెప్పది. మామ యాల్లకు పనిమీద కనవడితే చాలు. ఎటువోయినా తాత

పట్టించుకోడు. అందుకని మాకు ఎదురు బెదురు లేకుండా పోయింది.

మామకూ నాకు మాటలన్నీ సీటి (ఈల) మీదనే నడుత్తుండె. మామ సీటి కీసుమంటది. సీటిమీద పాటవాడితే కుండలల్ల మోతపుడుతది. నాకు సీటి కీసుమనిరాదు. గాలి ఊదినట్టు 'ఉస్సుఉస్సు' మని వస్తది. అయినా మామకు అర్థమైతుండె.

ఎట్ల తెలుసునోగాని సుట్టూ పదిఊర్లపెట్టు ఎక్కడ తబులా తాళం మోగినా మామకు తెలుత్తుండె. ఒకసారి ఊర్లెనే దాసరి బాగోతం.

'శోకులూ...పోదామా' సీటిమీదనే అన్నడుమామ.

'యాడికి...' నేను.

'దాసరి బాగోతం..మంచిగుంటది' మామ.

మా మాటలు ఎవలకూ అర్థంగావు. ఇద్దరం బాగోతం దగ్గరికివోయి కూసున్నం. ఆట దుమ్మురేగుతుంది. మాయ సుభద్ర ఆట. పాటలు మొత్తం దర్వులు ఆట తాళాలె. మామకు అక్షరాలు కూడవలుక్కుని తట్టుకుంట తట్టుకుంట సదువుడు వచ్చుగని రాసుడు రాదు.

'పాటలు మంచిగున్నయి. రాయిరా' అని పెన్ను కాయిదం చేతికిచ్చిండు. ఒక పెట్రమాక్సులైటు స్టేజిముందు కట్టింద్రు. అది అప్పుడప్పుడు గప్పుమని మండి గుడ్డిగుడ్డిగా వెలుగుతుంది. సరిగ్గా కనవడుతలేదు.

నేను చీకట్లనే గీకుడు గీకిన. దాసరోల్ల మాటనే యాస. ఇంకా పాటవాడుతుంటే మరింత యాస. ఏం రాసిన్నో దేవునికెరుక. నాలుగు కమ్మలు నింపిన.

'అబ్బా..నువ్వురా మనిషివంటె. మస్తు రాసినవు. ఇట్ల ఉషారుండాలె' అంటూ కమ్మలు మలిచి జేబుల వెట్టుకున్నడు మామ. తెల్లారి ఎడ్లకాడ సదువవోతే సదువరాదట. సదువచ్చినోల్లకు ఇత్తే అది రాతనే గాదన్నరట. నాదగ్గరికి తెచ్చి 'నువ్వయినా సదివిపెట్టురా' అన్నడు. రాయంగ ఏదో రాసినగనీ ఒక్కముక్క సదువ రాలేదు.

'నీపోరని పీసునె గొడుదు...రాతరాత్తే తుర్కోని అయ్యకు దెలువది. దూదేకులోని తాతకుదెలువది. ఏడోది సదువుతున్నవు. ఎందుకురా' అని చెంపమీద రెండు గుంజిండు.

నేను ఏడ్సుకుంట ఇంటికి పోయిన. మా బాపుతోని చెప్పిన. మాబాపు కోపానికచ్చిండు. మా బండారం బయటవడ్డది. మామను తిట్టిండు. తిరిగితే నువ్వు తిరుగు. వాన్నిమాత్రం తెల్లందాక బాగోతులల్ల తింపకు' అన్నడు.

రెండురోజులు మామ మా ఇంటికే రాలేదు. కనవడ్డా మాట్లాడలేదు. నా దోస్తి ఉండదేమోనని నాకు భయమయింది. మూడవనాడు మామూలె.

'శోకులూ...వత్తవా' సీటిమీద పిలిచిండు. ఇద్దరం రాత్రికి రాత్రి నడుసుకుంట బండలింగంపెల్లికి పోయినం. చిమ్మని చీకటి. గుండ్ల చెరువుకట్ట మీదినుంచి వరిచేన్ల మధ్యనుంచి నడుక.

మేం వట్టిగనే ఆడుతున్నరనుకున్నం. అక్కడికి పోయినంక టికెట్టు పెట్టిండ్రు. ఇద్దరి దగ్గర పైసల్లెవ్వు. ఎట్లా...? మామ నాకొక ఉపాయం చెప్పి 'పోరా బక్కోడా' అన్నడు.

సుట్టూ పరుదాలు గట్టిండ్రు. పరుదాల సందుల నుంచి నేను లోపలికి పోయిన. మేన్‌గేటునుంచి పాస్ తీసుకుని బయటకచ్చిన. పాస్‌ను మామకిచ్చిన. మల్లా నేను దొంగతనంగా పరుదా సందులనుంచి, మామ మేన్‌గేటు నుంచి లోపలికి పోయినం.

ఇంటికచ్చేసరికి తెల్లారింది. నాకు మస్తు నిద్ర వత్తుంది. ఎట్లా...? బడికి పోవాలె నాయె. అదీ ఊర్లె బడిగూడా కాదు. లింగన్నపేటకు నడిచిపోవాలె. పోకపోతే మా బాపుకొడుతడు. బడికిపోతనని సద్దిగట్టుకుని వచ్చి మా అవ్వోల్ల ఇంట్ల పండుకున్న. బడి టయానికి ఇంటికిపోయిన.

పొద్దంతా మామ కలపు తియ్యవోయిండు. నిద్రను ఎట్ల ఆపుకున్నడోగనీ రాత్రికివచ్చి నాగంపేటకు గౌండ్లోల్ల ఎల్లమ్మ కత బాగోతానికి పోదామంటడు.

నాకు కాళ్ళు గుంజుతున్నయని చెప్పిన. అయితే సైకిల్‌మీద పోదామని సైకిల్ కిరాయికి తెచ్చిండు. ఇద్దరం సైకిలెక్కినం.

మామసైకిల్ తొక్కుతూ..'ఇట్ల తిరుగుడు కాదురా మన ఊర్లె పదిమందిని కలుపుకుని నేనే ఒకమ్యాల్లం పెడుతా. పదిపన్నెండు ఆటలు నేర్చి ఊరూరు తిరుగుతా. ఫలానా ఊరోల్లంటే ఏరియా మొత్తం తెలువాలె" అన్నడు.

నాకెంతో మురిపెమనిపించింది. మామకు తోడు సైకిల్ పైడీ మీద కాలేసి తొక్కిన. అద్దగంటల నాగంపేటలున్నం. తిరిగివచ్చే సరికి నడిజాము దాటింది. కండ్లుమూసినమో లేదో తెల్లారింది. నేను పొద్దు బారెడెక్కినంక లేచి బడికి పోయిన. మామ మాత్రం కూరుకురాత్రిలే లేచి దొడ్డికాడికి పోయిండు.